

Nortzuk dira balutxeak?



Elkarrizketa honetan
Balutxistan
herria ezagutuko duzu

Argazkia: Mostafameraji (Wikimedia Commons) (CC BY-SA 4.0)

Elkarrizketa irakurri ondoren aukeratu erantzun egokia testean.

Hamid Ali Baloch: "Balutxe askok lau zpabost hizkuntza menderatzen ditu"



Hamid Ali Baloch balutxera irakaslea da Balutxistango Unibertsitatean.

Balutxeek urduera, ingelesa, pastunera... hitz egiten dituzte, baina euren hizkuntzarekin, balutxerarekin, nahikoa lan badute. Pakistango gobernuak hitz eman zien eskoletan irakatsiko zela balutxera, baina eskola pribatuak baino ez daude, balutheen diruz hornituak.

Batzuk ustekabeen harrapatuko ditu metal-detektore bat zeharkatu behar izateak unibertsitate honetan sartzeko. Bada, ez al da gauza bera gertatzen, esaterako, AEBetako institutueta? Baina "Lehenengo Mundua" omen da hura, Pakistango hiri honetatik oso urruti dagoena. Edo ez. Hemendik, Quetta hiritik, ordubetera baino ez dago Afganistan, "mundu aberats"eko soldaduez josita. Lurrazpiarekiko interesak ekarri ditu hona; guk, aldiz, lurraren gainekoa nahiago eta Balochekin hitz egin dugu, ingelesez, baina guztiz arrotza egiten zaigun hizkuntza bati buruz. Balutxistan existitzen bada, baita balutxera ere.

Nola deskribatuko zenuke balutxera hizkuntza?

Balutxera hizkuntza indoeuroparra da, hau da, gaztelania, errusiera edota pastuneraren senidea, besteak beste. Kurduera eta farsiera ditu hizkuntza antzekoenak, iraniar familiakoa baitugu gurea. Adituen aburuz, balutxerak sanskrito hizkuntzaren jatorriko ahoskera mantendu du egundaino.

Balutxera arabiar-pertsiar alfabetoz idazten da, nahiz eta diasporako idazle askok latindar alfabetoa erabiltzen duten. Tamalez, oraindik ez da adostu balutxera estandarra eta idazle bakoitzak bere dialektoz idazten du.

Zein da hizkuntza honen egoera Pakistanen?

Balutxistan Pakistanen eskuetara 1948an igaro zenean, Islamabadek [Pakistango hiriburua] hitz eman zuen balutxera eskolan irakatsiko zela. Hein batean, neurria bete zen 1973. urte arte. Urte hartako konstituzioak irakaskuntza bermatzen zuen, baina guztiz kontrakoa gertatu da. Gaur egun gobernuak ez digu inongo laguntzarik ematen.

Beraz?

Berriki hainbat eskola pribatutan hasi dira balutxera irakasten, baina eskaintzen diren eskola urriak diru ekarpen pribatuei esker gauzatzen dira. Esate baterako, nire soldata hilean 22.000 errupiakoa (180 euro) da eta horietatik 1.000 ematen dizkiet balutxeraren sustapena bultzatzen duen hainbat pertsonari. Quettan, hain zuzen, badago ikasle talde bat zabalkundeaz arduratzen dena. Euren betebeharrak bat kontzientzia balutxea hedatzea da. Irakaslea naiz eta berebiziko garrantzia ematen diot horri.

Bestalde, diasporak ere laguntzen du. Bahrein, Oman, eta Dubai [Arabiar Emirerri Batuak] arabiar herrialdeetan balutxe asko dago eta handik dirua iristen zaigu. Horri eskerrak Balutxeraren Akademiak balutxera-urduera hiztegia aurki argitaratuko du. Akademiak 15-20 bat liburu argitaratzen ditu urtean.

Zer dakizu balutxeraren egoeraz Iranen?

Antza, mendebaldeko Balutxistanen ez dago argitalpenik batere. 1979ko iraultza islamikoaren ostean hainbat aldizkari argitaratu ziren, baina berehala itxi ziren. Laguntzarik ez egoteaz gain, balutxeraren aldeko edozein ekimen zigortua dago. Aldi berean, gure hizkuntza jasaten ari den pertsiar eraginak hango balutxe asko kezkatzen du.

Zailtasunak zailtasun, eleaniztuna dugu balutxe herria, ez da hala?

Bai horixe! Balutxe askok lauzpabost hizkuntza menderatzen ditu, baina gehienak analfabetoak dira. Gurean %80ak ez daki irakurtzen. Ez da harritzekoa, eskola adineko haurren erdiak ezin baitu klasera joan, azpigarapen eta baliabide ekonomiko ezagatik.

Lauzpabost hizkuntza?

Bai, denok dakigu balutxeraz; urdueraz –Pakistango hizkuntza ofiziala–; askok ingelesez, britaniar kolonia izan ginelako; pastuneraz, beraiekin bizi izan garelako mendetan, eta milioi batek edo brahvieraz.

Brahvieraz?

Bai, hemengo antzinako hizkuntzen azken arrastoa dugu. Ez da indoeuroparra, dravidiar familiakoa baizik. Esate baterako, Mengal balutxe tribukoak brahvieraz mintzo dira beti euren artean. Balutxera hizkuntzarekin ez du zerikusirik.

Eta horiek ere balutxetzat hartzen dute euren burua?

Gobernua brahvi nazionalismoa sustatzen saiatu zen garai batean, balutheen arteko zatiketa eragitearren. Zorionez, ekimenak ez zuen inongo arrakastarik izan eta denak harro daude balutxe izateaz.

Herri bat, hizkuntza bi?

Zergatik ez?

Nortzuk dira balutxeak?

Iran, Pakistan eta Afganistango mugek banatutako herria da balutxea. Kurdueraren eta farsieraren antzeko hizkuntza dute, eta gehienak suni musulmanak dira. Errola ofizialik ez dagoen arren, 15-20 milioi direla kalkulatu da.

Balutxistango lurrazpiak urre, ikatz, gas, petrolio eta uranio erreserbak gordetzen ditu. Aldi berean, oso kokapen estrategikoan dago balutheen lurra: hidrokarburoen bide nagusiak handik igarotzen dira eta 1.000 kilometroko kostaldea du Pertsiar Golkoko atarian.

Islamabaden (Pakistango hiriburua) kontrolpeko Balutxistan, Pakistango eskualderik handiena da (lurraldearen %44), baita populazio eta garapen maila txikiak dauzkana ere.

Nekazaritza da diru-iturri nagusia, baina lurraren heren bat besterik ez da laboragarria. Gas, petrolio eta ikatz erreserba erraldoiak izan arren, egur eta zimaurrez betetzen da energia beharren %40.

Karlos Zurutuza @karloszurutuza

Argia, 2009ko urriaren 18a

Jatorrizko testua [helbide honetan](#) duzu irakurgai.

Zein da balutxeraren grafia?

- ☐ Balutxistanen bizi direnek arabiar-pertsiar alfabetoa darabilte idazteko.
- ☐ Indoeuropar hizkuntza denez, latin alfabetoa darabilte ia gehienek idaztean.
- ☐ Sanskrito hizkuntzaren ahoskera mantentzen dutenez, sanskrito grafiaz ere baliatzen dira.

Zertan datza balutxera ikasteko eragozpenik handiena?

- ☐ Gobernuak balutxera ikasteko dirulaguntza ukatzen du.
- ☐ Balutxeraren ekimen batzuk isun gogorrekin zigortzen dira.
- ☐ Dirutza handia ordaindu behar dute eskola pribatuetan bakarrik ikas daitekeelako.

Eleaniztunak al dira balutxeak?

- ☐ Balutxera, urduera, pastunera eta ingelesa ere ezagutzen dituzte.
- ☐ Bere garaian britainiar-kolonia izan zenez, ingelesez mintzo dira leku ofizialetan.
- ☐ Gehienek brahvia dute beraien ama-hizkuntza bakarra.

Non kokatuko zenuke Balutxistan?

- ☐ Iran, Pakistan eta Afganistango herrietan barreiaturik aurkitzen da.
- ☐ Omanen kokaturik dago.
- ☐ Arabiar Emierri Batuko kideetako bat da.

Zein da Balutxistango diru-iturri nagusia?

- ☐ Duen kokapen estrategikoari esker, ari da garapen polita lortzen.
- ☐ Erregai fosil asko izan arren, nekazari-herria da gehienbat.
- ☐ Kostaldean fokalizatzen da garapena, hidrokarburoei esker.



Argazkia: Uzair189 (Wikimedia Commons) (CC BY-SA 4.0)

Zuzenketa-orria

Zein da balutxeraren grafia?

- ✓ Balutxistanen bizi direnek arabiar-pertsiar alfabetoa darabilte idazteko.
- ✗ Indoeuropar hizkuntza denez, latin alfabetoa darabilte ia gehienek idaztean.
- ✗ Sanskrito hizkuntzaren ahoskera mantenduz dutenez, sanskrito grafiaz ere baliatzen dira.

Zertan datza balutxera ikasteko eragozpenik handiena?

- ✓ Gobernuak balutxera ikasteko dirulaguntza ukatzen du.
- ✗ Balutxeraren ekimen batzuk isun gogorrekin zigortzen dira.
- ✗ Dirutza handia ordaindu behar dute eskola pribatuetan bakarrik ikas daitekeelako.

Eleaniztunak al dira balutxeak?

- ✓ Balutxera, urduera, pastunera eta ingelesa ere ezagutzen dituzte.
- ✗ Bere garaian britainiar-kolonia izan zenez, ingelesez mintzo dira leku ofizialetan.
- ✗ Gehienek brahvia dute beraien ama-hizkuntza bakarra.

Non kokatuko zenuke Balutxistan?

- ✓ Iran, Pakistan eta Afganistango herrietan barreiatuak aurkitzen da.
- ✗ Omanen kokaturik dago.
- ✗ Arabiar Emirri Batuko kideetako bat da.

Zein da Balutxistango diru-iturri nagusia?

- ✗ Duen kokapen estrategikoari esker, ari da garapen polita lortzen.
- ✓ Erregai fosil asko izan arren, nekazari-herria da gehienbat.
- ✗ Kostaldean fokalizatzen da garapena, hidrokarburoei esker.